

Áll az, a mit az egész könyvről mondtunk, hogy inkább érdekesek, mint tanulságosak.

Hogy az egész mű formára és nyelvezetre nézve élvezetes olvasmány, azt külön kiemelni felesleges. Hiszen francia író könyvéről van szó.

WALDAPFEL JÁNOS.

Die Schule der Zukunft. Zur Kritik und Neubildung unserer Schulorganisation von *Max Wundtke*. Berlin, Verlag von Ulrich Kracht. 1895.

E kis broschüre csak mint az idők jele érdekes; valami értékes pozitív tartalma alig van. Szerzője elégedetlen a mai iskola rendszerrel, mely felépítésében nem mutat egységes szervezetet, hanem tervtelen, pillanatnyi szükségletekre számító toldozás-foldozás útján szervesetlen tömeg gyanánt jött létre. Hiányzik a közös terv, az egységes szempont, mely szerint ama létező különböző intézmények dolgoznának. Ennek következménye az, hogy a különböző rendeltetésű intézetek ma nem egymásután, vagy egymás mellett, hanem egyenesen egymás ellen működnek. A mai iskola legnagyobb átka a szerző szerint az egyetemes műveltség adására való törekvés, mely az élet számára való specialista előkészítés rovására történik. Az által, hogy a mai iskola nem eléggé gondoskodik tanulóinak jogi és theologiai műveltségéről, prédául bocsátja őket a legéretlenebb politikai és társadalmi eszméknek. Egészen elhanyagolja továbbá a nők előkészítését háziasszonyi, anyai és nevelői hivatásukra. A mai iskolarendszer tehetetlenségét eléggé bizonyítja az a körülmény, hogy feladatainak nagy részét a szabad egyesületi munkásságra kénytelen bízni. «Die Schule krankt am Marasmus senilis — unsere Schulorganisation hat abgewirtschaftet». Ez erős szentenciákkal végződik a füzet kritikai része.

S második, pozitív része? Ez bizony nagyon is tanuskodik azon régi elemi igazság mellett, hogy bírálni és ócsárolni könnyebb, mint jobbat ajánlani. A mai iskolarendszer helyébe lépjen egy háromemeletes iskolarendszer, melyen végig kell mennie mindenkinek. E három iskola legyen: 1. Alapiskola (Grundschule); 2. Ismeretbővítő iskola (Erweiterungsschule); 3. Vég- vagy szakiskola (Abschluss- oder Fachschule). Az egészen egységes alapiskolába járjon mindenki 7—12 éves koráig. Az «Erweiterungsschule» azonban és itt van a dolog bibéje, legyen ismét háromféle: 1. Iskola a falusi és városi munkás, a napszámos, kisiparos, kiskereskedő, alsóbbrendű hivatalnok stb. számára, a 13—15. életévig; 2. Iskola a gyárosok, nagyiparosok, nagykereskedők, magasabb hivatalnokok, tiszték stb. számára (13—16. évig); 3. Iskola magas hivatalnokok és tiszték, tanítók, a művészet és tudomány emberei számára (13—

18. évig). Tehát úgy látszik, a szerző egységes iskolarendszere mellett is ott volnánk, a hol most a mi polgár-, reál- és gymnasiumi iskoláinkkal, és az ő háromágu «Erweiterungsschule»-ja is aligha tudna elérni, a mit tervezője annyira szeretne, t. i., hogy «az az áldatlan különbség gazdag és szegény között kiküszöböltessék e világból». A szakiskolának feladata volna pedig megadni mindenkinek a szakszerű elméleti és gyakorlati kiképzést jövő hivatására, legyen ez akár a mesterember, akár a kereskedő, akár pedig a hivatalnok, tudós vagy művész pályája. — De tagadhatatlanul van a szerző pozitív javaslatai között egynéhány, mely, ha nem is egészen új, nem épen kicsinylendő. Hogy pl. mindenkinek különbség nélkül okvetetlenül át kell menni mind a három iskolaszakaszon, az alap-, az ismeretbővítő és a végiskolán, és hogy mind a három fokon nemcsak kötelező, hanem ingyenes is legyen a tanítás: e gondolat, ha egyelőre utopistikus is, mindenestre jelentős.

Kellemetlenné teszi a füzetet, hogy javaslatait lépten-nyomon igen zavaros socialistikus és antimonarchikus megjegyzések kísérik, melyek ily mondásban culminálnak: «a jövő állama vagy sociális lesz, vagy nem lesz.» Egyébiránt ez a füzet meglehetősen tarka vegyüléke mindennemű meg nem emésztett modern gondolatelyemnek: van benne egy csepp socialdemokratáság, egy csepp rosszul alkalmazott darvinismus, sőt egy csepp nitscheismus is stb. A ki nem sajnálja idejét tőle, hogy a németországi iskolaügyi «Zukunftsmusik»-nak egy nem épen szép melodiájú darabjával megismerkedjék, annak figyelmébe ajánlom a könyvecskét. De sokat okulni nem fog belőle.

WALDAPFEL JÁNOS.

VEGYESEK.

— A tanulók előadóképessége ügyében a vallás és közokt. miniszter úr a következő rendeletet intézte a tanker. főigazgatókhoz: A tankerületi főigazgatóknak, miniszteri biztosoknak és kormányképviselőknek a középiskolai érettségi vizsgálatokról szóló jelentéseiben gyakran ismétlődik az a panasz, hogy a vizsgálatra álló ifjak nem rendelkeznek az előadóképességnek azon mértékével, melyet ily korban levő tanulóktól nyolcz évi középiskolai tanulmány után méltán lehetne várni.

E panasznak alapos voltáról több középiskola érettségi vizsgálatain személyesen győződtem meg, sajnosan tapasztalva, hogy az ifjak egy része a még oly tudatosná vált ismeret-anyagot kellő formában és értelmes elrendezéssel előadni nem képes. A gondolatoknak és szavaknak szűk-ségtelen ismétlése, az eszmemenetnek felesleges kitérésekkel való félbe-